

אסופת מאמרים-מאת אילן בן צור 2008-2010

אפליית ההשכלה לאנשים עם צרכים מיוחדים/ אילן בן צור- 03/2009

- מה קורה לבוגרי מסגרות החינוך המיוחד אחרי גיל 21?
1. לבוגרי החינוך המיוחד אין כיום מסגרות לימודי המשך לאחר גיל 21.
  2. רב התלמידים נכנסים לעולם העבודה כבר מגיל 18 בהדרגה. כבר בשנות הלימוד האחרונות הם משולבים בהכשרה תעסוקתית. בגיל 21 רובם מוצאים עצמם בעולם העבודה בתפקידי שוליות, וכן חובשים את ספסלי המסגרות בעבודות אריזה שונות, במרכזי השיקום, המעשיים והמפעלים המוגנים למיניהם.
  3. בהעדר כל הכשרה אקדמית, תעסוקתית ייעודית או כל הכשרה מקצועית ספציפית לקראת מקצוע מסוים, הם לא מצליחים לפתח קריירות או תחומי עיסוק אינדיבידואליים. רובם משתכרים בפרוסות נ 80 ש לחודש עבודה מלא, חמישה ימים בשבוע, 7-8 שעות בכל יום, לעיתים בעבודה מאומצת ובתנאים פיזיים קשים.
  4. מצב זה מונע מהם קום המדינה, ורב השירותים שהתפתחו השכילו לכונן את מאמציהם לעשות " עוד מאותו דבר!"
  5. גם בתחום החקיקה והזכויות לא ניתנו להם זכויות ללימודים או לרכישת מקצוע, ואין מנגנון שמפקח על שכרם או מגן עליהם מפני ניכול מעסיקים.
  6. נוצר מעגל שמשמר את עובדת היותם "חוטבי עצים ושואבי מים". כך זורות של אזכלוסיית החינוך המיוחד נשאבה בעל כורחה למקום צר בעולם התעסוקה- עולם שירי של חסד ולא בזכות.
  7. בעוד שבתחומי החיים האחרים כמו הדיור והחברה נעשו צעדים שיקומיים מרחיקי לכת, עולם ההכשרה התעסוקתית ועולם העבודה עבר מלכת מזה כחמישים שנה.
  8. ההורים, האפוסטורופסים וגם הבוגרים עצמם איבדו במשך השנים את האמונה ביכולתם להמשיך ללמוד ולהתפתח, וקבלו את עמדת הממסד ומערכת החינוך בדבר קץ ההשכלה בגיל 21. כיום זו הבעיה הגדולה של הבוגרים: אין להם את הוריהם להלחם עבורם.
  9. בהשוואה לאזכלוסיה הרגילה בארץ, הרי שלפני בוגר התיכון הממוצע בגיל 18 יש מסלול הכשרה נורמטיבי ארוך ומעצים:

לאחר התיכון 2-3 שנות שירות צבאי תקופה זו מסייעת רבות בתהליך ההתבגרות וההבשלה לקראת העתיד. חלה שנים שבהן יש "מורטורים" מבחינת חובות כלפי עולם העבודה או הלימודים. בתקופה זו נלמדים עקרונות של שיתוף, קבלת סמכות, גמישות מחשבתית, יכולת יתור, למידת סביבות עבודה קשוחות

ועוד. חלה זרעים איכותיים שילכו ויבשילו ויסיעו רבות במפגש העתידי עם עולם העבודה בהמשך. לאחר השירות הצבאי נוצרה מסורת של שנת "חיפוש העצמי" והאתגרת בין הבצב לבין ההמשך. גם תקופה זו ללא ספק הינה חלק מתהליך ההכשרה הממושך של בוגר ישראלי. בתקופה זו יש בדיקה של כיוון ודרך, התנסויות ראשונות בעולם העבודה ועוד.

לאחר מכן מגיע פרק הלימודים ולימודי מקצוע, התחלת פיתוח קריירה, וכאן אנו מקבלים הרשאה- לגיטימציה מהחברה לעוד שלוש שנים לפחות של מורטוריום ללימודים בלבד. בתקופה זו הורים עושים כל שביכולתם לתמוך ולאפשר מקסימום של מאמץ לכיוון הלימודים. ללא ספק גם שנים אלה משלימות את ההכנה והבגרות לקראת המפגש עם עולם העבודה על דרישותיו ומורכבותו.

למעשה הבוגר הישראלי הממוצע מתחיל את חייו המקצועיים בסביבות גיל 23- 25. כשש שנים נדרשו בתהליך הסוציאליזציה הישראלי לבוגר להכינו היטב לרגע הכניסה לעולם העבודה המלא.

כמובן שלאורך כל הדרך, הבוגר עושה עבודות מזדמנות שאינן קשורת להשכלתו או יכולותיו והכל בתחום הלגיטימי והנורמות המקובלות.

לעומתו הבוגר עם צרכים מיוחדים מה המסלולים הנורמטיביים שהכינה עבורו החברה? הכנה לעולם העבודה בין 21-18. יציאה לעולם העבודה בגיל 21 בהעדר כל מקצוע או השכלה. היכן פוגשת אותו דרישה זו לבצאת לעבודה? מבחינה נפשית, פסיכולוגית, חברתית, התפתחותית ופיזיולוגית במקום מאוד לא בשל!

ודווקא אז אנו מעמידים בפניו אתגרים שהם מעבר ליכולתו ומבלי שבנינו עבורו מסלול דומה למסלול של אחיו הבוגר הרגיל.

כמובן שבדרך זו נכלא הפוטנציאל של כל האוכלוסייה הזו בתוך מסגרות תעסוקה שאינן אתגריות, מכוונות לחלק הנמוך ביותר של היכולת האנושית ומקבעות אותה. ידוע לנו על פי כל תיאוריות ההתפתחות וגם לפי אפלטון שהשנים 21 עד 30 הן מתאימות ביותר ללימוד והרחבת אופקים. בתקופה זו ישנה הבשלה אופטימלית של כל החלקים השכליים, הרגשיים והחברתיים לקלוט ידע ולהפנימו. ודווקא אז נחסמת אפשרות זו בפניהם.

לאורך שנים נוצרו שכבות אוכלוסיה של החינוך המיוחד שהשכלתם והתפתחותם "נדמה". כמובן שלתהליך זה יש השפעה על איכות חייהם של בוגרים אלה:

1. אוכלוסיה חלשה מבחינת שכר. נשענת לנבצח על כתפי המוסדות.
2. מתקשים בהקמת משפחה ועמידה כלכלית עצמאית.
3. אבטלה עם הקידמה יותר ויותר עבודות חרשתיות נעלמות ולא נותר להם מקומות תעסוקה מתאימים.
4. דימוי עצמי נמוך רק לחשוב חיך הדימוי המקצועי משפיע על הדימוי הכללי.
5. אפליה בין הבוגרים הרגילים בחברה. לדוגמה, סבסוד הלימודים האקדמאיים. מתקיים כאן עוול חברתי מתמשך בכל מוסדות החינוך והשוקים.
6. עול על ההורים שכבר מזדקנים.
7. אובדן משמעות כשאתה אורז 30 שנה חבילות של נרות בשבלונה ואתה משתכר ב80 ₪ לחודש אין ספק שמשמעות החיים ניטלת ממך!
8. החמצה של פוטנציאל אנושי תקין.
9. ניבול בידי מעסיקים.
10. כישלונות השמה תעסוקתית בהעדר הבשלה.
11. אין זכויות מעוגנות בחוק.

המערכות שבתחום אחריותן נושא חשוב זה הן :

- החינוך
- מוסדות להשכלה גבוהה
- הרווחה
- הרשויות המקומיות
- המסגרות של הדיור המוגן
- מסגרות התעסוקה
- משרד המסחר והתעשייה
- מעסיקים (התאחדות המלונות, התאחדות התעשיינים...)
- ועוד ...

מערכות אלה צריכות לשתף פעולה, ולפעול בדרכים יזירתיות ומגוונות, על מנת לאפשר:

- חוויה של שירות התנדבותי שקול לשירות צבאי בגילאי 21-23: הקמת מסלול התנדבות בשירות הקהילה או בבבא כשנה של פעילות התנדבותית במסגרת ה"מורטורים".
- הפניה בוגרי החינוך המיוחד למסגרות הכשרה מקצועית ייעודית והשכלה כללית במוסדות אקדמיים מתאימים.
- איפשוור ולגיטימציה להמשך הלימודים לאחר גיל 21. מימון לימודים, ומימון דמי קיום בסיסיים לתקופת הלימודים.
- הגבלת הפניה של מועמדים למעשי"ם בגיל 18-23. או לחילופין הכנת מסלולי הכשרה מקצועית בתוך מסגרות אלה.
- העברת תקציבים למוסדות האקדמיים ועידוד מתן תמריצים לאלה שיביעו תוכניות לימוד מתאימות.

אמנם כיום נעשות הרבה פעולות ברוכות בכיוון זה גם בהכשרה תעסוקתית וגם באקדמיה אך אלה ניסיונות מקומיים ופרי יוזמה אישית. הם אינם מעוגנים בחקיקה, אינם כלולים במדיניות ארצית כוללת ואין להם גיבוי תקציבי שוטף. הבסיס המשפטי עליו ניתן להתבסס בהקמת בסיס איתן ללימודים אקדמאיים הוא

ההצהרה כללית של שויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998: מטרתו של החוק - "להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו להיות את חיו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיבוי מלוא יכולתו".

מבקר המדינה בדוח 51 א' קבע כי: אין להשלים עם מצב בו נכות או ליקוי למידה ימנעו מאדם למצות את מלוא הפוטנציאל האינטלקטואלי הטמון בו, אם רצונו ויכולתו לעשות כן. יש לסייע לסטודנטים כאלה לרכוש השכלה גבוהה, ולזכות בשיוון הזדמנויות בחברה".

מבקר המדינה בדוח 52 ב' : " היערכות לח מספקת של המוסדות שנבדקו לחבחון לקויים למידה זו חוסר בביד עזר מתאים, מונעות מכל אדם בעל מוגבלות המעוניין והמסוגל לרכוש השכלה גבוהה לממש את רצונו וללמוד בהם".

מטרת מתן ההזדמנות האקדמית לבעלי צרכים מיוחדים היא בבחינת ניסיון להמיר את הדיבורים למעשים, כלומר לממש את הזכות הזו ע"פ חוק.

לפי חזון זה תוך כמה שנים תהיה עליה משמעותית באיכות החיים של אנשים בעלי צרכים מיוחדים, שירכשו מקצוע עם תעודה, רמת שכר הולמת ומימוש פוטנציאל והכישורים של הבוגר !

"כשאתה מעצים אתה מועצם" / אילן בן צור - 12/2007

על רעיון חלוקות תעודות לדיירים עצמאים:
על פי גישת הכוחות, ראוי לחגוג ולציין את אשר הושג. לבסוף קבל עם ועדה הישגים והצלחות.
חשיבות סימון הערכים והמבפן של הארגון- מערך הדיר שלנו.
היכן הוא כוכב הבפן ? להיכן צועדים ? היכן נמצאת פסגת ההר, שדרכים רבות מובילות אליה?
שאלות אלה הינן לב ליבה של ההובלה לקראת חיים עצמאיים.
העצמה-עצמאות-עוצמה-מועצם-מעצים ועוד משמעויות רבות לתהליך המופלא הזה של התמרה מכוונים אותנו לפעולה הנכונה.

אין לקבל כמובן מצליו-הצלחות שאליהן הגיעו הדיירים במסע חניכה ארוך ומתיש. הם עשו מעבר לעולם בוגר- עולם שבו הם לוקחים אחריות על יותר ויותר שטחי חיים ומנהלים את חייהם קרוב ככל האפשר ל אלה שמסביבם.

כל פעולה שלנו העוסקת בהעצמת האחר, יש השפעה מיטיבה ומעצימה עלינו. כשאנחנו חדורי התלהבות וכוונה ולהעצים את הדיירים, משהו מפעולות העצמה מעצים אותנו. אפשר לומר שאנו זוכים במלוא תחושת ההעצמה והדיירים נהנים מהאפקט של ההעצמה. כך קורה גם כשאתה עושה פעולות המחלישות את האחר, מקצבות את כניפיו, מעכבות את המראות, מניחות מכסה על חלומותיו ותקוותיו. כשאתה עסוק יותר בלספר

לו למה הוא לא יכול, "לא מבינותי" לא מקבל את המגבלה שלו" וכו', אתה בעיקר מספר זאת לעצמך עלך, ומתליש את סגן שאתה מטולם לא בסחה חנושות מתוך כך שהחלישה חנושות אחרת.

כשאתה מתפלל עבור אחרים, האפקט משפיע יותר עליך מאשר על האחרים. האחרים כן מקבלים את האפקט, אך אתה מקבל את התוצאה." - סוואמי ניטיאננדה

יוצא חיפה שהענקת תעודות לדיירים עצמאים היא הכרזה על יכולתם להגשים את מי שהם בטבעם האמיתי- להיות חופשיים לבטח את חיכות חייהם בדרך שהם מבינים ורוצים אותה.

הדרך לציין חוזקות, לחגוג יום הולדת למי שגדל וצמח לא על פי גילו הכרונולוגי, אלא על פי תובנה חדשה שרכש. הרגל מצמיח שקנה הפסקת שימוש בהרגל נפסד שלא היה בשירות צמיחתו. אלה ימי ההולדת האמיתיים שמעידים על צמיחתנו הרוחנית.

זוהי המחשה שהובילה אותנו לטכס המרגש הזה.

"מאמר בנושא –אומנות התפירה" / עו"ס אילן בן צור

העובד הסוביזלי כחיים אומנותי היודע לתפור חליפות שירות ותמיכה אישיים כביטוי יצירתי-אומנותי למקצוע.

מושגים חשובים :

"תפירה אומנותית" The art of Tailoring

"חליפה אישית"

"במיוחד עבורך"- "special for you"

"אומנות הדיוק"

מובע כאן רעיון להתבוננות על תפקיד העו"ס בתחום השיקום כחיים אומנותי העוסק בתפירה מדויקת של חליפת שירות לאדם הנזקק לשירותיו.

הרעיון נסמך על גישת הכוחות, גישת המערכות וגישת התמיכות.

מובע לדמיון את עבודתו של חיים העיירה שעושה מאמץ מיטבי לתפור ללקוח את החליפה האישית המדויקת ביותר עבורו :

חליפה שתהיה אישית וייחודית-אין עוד אחת כמוה כפי שאנחנו מיוחדים כל אחד בדרכו שלו.

חליפה שארגיש בה נוח, קליל, ניתנת להסרה והחלפה, מייבגת נאמנה את אני האוטנטי שלי, נתפרה על פי מידותיי, ברכיי ובקשותיי-כל ההכונה של החיים נעשתה על ידי-לא על ידי הוריי ולא על ידי החברה מסביבי ובטח שלא על ידי החיים עצמו. לחיים יש רשות לתפור לעצמו את חליפתו הוא.

כל מעשה השיקום הינו מעשה של תפירה חליפת כוחות ושירות מותאם לברכיו של הלקוח.